

FONTES COGNOSCENDI IURIS CANONICI

(verze 2008)

ÚVOD: ŽIDOVSKÉ NÁBOŽENSKÉ PRÁVO

Biblické spisy

Jde o spisy, které jsou nyní první částí křesťanské bible zvanou Starý zákon (přesněji Stará smlouva). Tyto spisy jsou z hlediska rozsahu v dvojí redakci: *alexandrijský kánon* vytvořený dříve v židovské diaspoře, delší (převzatý katolíky a většinou pravoslavných církví) a *palestinský kánon* vytvořený koncem 1. století po Kr., kratší (převzatý především židy a protestantskými církvemi a denominacemi).

Židé dělí tyto spisy do tří skupin: *Tóra* (Zákon), *Neviím* (Proroci) a *Ketúvím* (Spisy). Z hlediska právního má největší význam tóra, menší význam mají prorocké spisy.

Tóra je tvořena pěti knihami připisovanými Mojžíšovi, obvykle jsou nazývány řeckolatinскими názvy *Genesis*, *Exodus*, *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*. Zde je obsažena většina právních předpisů, především smlouva uzavřená Mojžíšovým prostřednictvím mezi Bohem a Izraelem (Ex 21–24; Dt 5), zákon svatosti (Lv 17–26) a znovu opakovaný prohloubený zákoník nazývaný deuteronomistický (Dt 12–26).

Prorocké spisy neobsahují mnoho nových právních předpisů, ale jsou významné tím, že reagují na nedbání, zneužívání či nesprávné chápání předpisů tóry a podávají jejich výklad směřující především k pochopení jejich vnitřního, náboženského významu, podávají tedy smysl práva – *finis legis*. Tím dochází k postupnému produchovnění a zvnitřnění původně strohých předpisů.

Talmúd

Talmúd = Učení je záznam rabínské ústní tradice, která navazovala na posvátné biblické spisy a rozvíjela je do nových podrobností (tento způsob rozvíjení biblických spisů se mnohdy nazývá *midraš* = zkoumání, hledání, tedy výklad bible). Je to nesmírně rozsáhlá sbírka. Z hlediska obsahu se jednotlivé texty označují *halacha* = cesta – podává právní normy, které zbožným židům přikazují, jak mají „chodit cestou života“, a *haggada* = vyprávění – podává formou příběhů didaktická mravní poučení.

Talmúd se dělí na dvě části:

- *mišna* = opakované studium – sbírka zákonů kompilovaná po alespoň dvě staletí a ukončená na počátku 3. stol. po Kristu, obsahuje především halachu;
- *gemara* = doplněk – sbírka výkladů a poznámek k mišně, obsahuje halachu i haggadu.

Gemara vznikla ve dvou verzích: užší palestinská verze dokončená v 5. stol. a širší babilónská verze dokončená v 6. stol.

Srovnání mojžíšské kodifikace s jinými orientálními kodifikacemi (právní charakteristika tóry)

Srovnatelnými jsou především sumerský zákoník Lipit-Ištarův z 20. stol. př. Kr., starobabylónský Chammurapiho zákoník ze 17. stol. př. Kr. a mezopotamské právní texty.

Formální stránka

Ve všech případech jde o kazuistické a nedostatečně systematické pojetí práva, přičemž tóra je relativně nejsystematičtější.

Obsahová stránka

Zde vidíme velkou rozdílnost tóry oproti ostatním textům:

- sociální zákonodárství – ochrana vdov, sirotků a cizinců, sabbatický rok rušící dluhy a vedoucí k propuštění otroků, systém desátků jako jednotná a relativně mírná daňová soustava, paběrky patřící chudým apod.;
- trestní právo – mírnější v tělesných trestech, zákon rovné odvety, šest azylových měst pro pachatele neúmyslného zabití;
- nezcizitelnost půdy – zachování základního majetku rodu, sem směřoval i levirátní zákon (Dt 25, 5-10);
- mravní akcent – jde o normy především mravního, teprve následně právního charakteru, je k nim však připojena právní sankce.

Společenský systém

Základem společenského systému je rozdělení autorit dle oblasti jejich působnosti do tří skupin:

- velekněz s ostatními kněžími* – úkolem je obětní bohoslužba, žehnání, konání předepsaných modliteb za sebe i za lid;
- proroci* – služba slova – učitelé a teologové, mravní i společenští reformátoři přinášející duchovní hloubku židovského náboženství;
- král* – chápán původně jako Boží služebník, který má pečovat o Boží lid, ne tedy jako bohokrál, jak to bylo obvyklé u okolních národů, byl vázán náboženským právem, často měl jako poradce proroky.

Na začátku svého působení byli nositelé těchto autorit obvykle do své služby uváděni rituálním obřadem *pomazání* majícího symbolizovat jejich novou posilu k úřadu, proto slovo Pomazaný (hebr. *mášiach*, řecky *christos*) má v židovství a následně i v křesťanství značný vnitřní obsah.

I. PRÁVNÍ SBÍRKY Z OBDOBÍ IURIS ANTIQUI

BIBLICKÝ ZÁKLAD

Jde o specificky křesťanské posvátné spisy, které jsou nyní druhou částí křesťanské bible zvanou Nový zákon (přesněji Nová smlouva). Zde se všechny křesťanské církve shodují ohledně rozsahu (27 knih) i obsahu této sbírky.

Základem Nového zákona je **evangelium** (řecky *euangelion* = radostná zvěst), které je zachyceno ve čtveré redakci – podle Matouše, Marka, Lukáše a Jana. Byla sepsána očitými svědky či jejich žáky, a to ještě v době, kdy další očití svědci žili. Lukáš je autorem dalšího důležitého spisu zachycujícího šíření křesťanství v prvních desetiletích (30.–60. léta) zvaného *Skutky apoštolů*.

Největší část Nového zákona tvoří *listy apoštolů* – je jich 21. Dávají většinou odpověď na věroučné i morální otázky, které byly v příslušných křesťanských obcích palčivé.

Poslední knihou Nového zákona je kniha *Zjevení apoštola Janovi*.

Nový zákon není souborem právních předpisů, má náboženský a mravní charakter. Je však základem, z něhož pozdější právní předpisy vycházejí. Biblické předpisy mají v systému církevního práva privilegované postavení jako *božské pozitivní (zjevené) právo*.

I. 1 Z DOBY DO EDIKTU MILÁNSKÉHO (cca 30–313)

Pseudoapoštolské sbírky a spisy apoštolských Otců

Didaché tón dódeka apostolón (Doctrina duodecim apostolorum)

vznik: pravděpodobně v posledních 3 desetiletích 1. stol. na Východě

autor: neznámý

obsah: morální předpisy, liturgické předpisy, disciplinární předpisy (především postavení církevních představených a vztah k nim)

Didascalia apostolorum

vznik: kolem r. 150 v Sýrii či Palestině

autor: neznámý, ale pravděpodobně Žid – biskup a lékař

obsah: týž jako Didaché, ale mnohem obsáhleji, především o manželství, biskupech a správě majetku, vdovách, křtu, bohoslužbách, kající praxi

Traditio apostolica S. Hippolyti

vznik: kolem r. 218 v Římě, rozšířen i na Východě

autor: sv. Hippolyt (první vzdoropapež, později mučedník, † 235)

obsah: předpisy pro jednotlivé obřady – svěcení, přijímání do církve a křest, postní praxe, uchovávaní eucharistie, hřbitovy, doby určené ke společné modlitbě

I. 2 DO VÝCHODNÍHO SCHISMATU (r. 1054)**I. 2. A Do konce 4. století****Pseudoapoštolské sbírky***Constitutiones apostolicæ (Canones ecclesiastici apostolorum)*

vznik: před r. 400 v Sýrii či Konstantinopoli, na Západě znám až od 16. stol.

autor: neznámý

obsah: modifikované a doplněné předpisy z Didascalia a Traditio apostolica S. Hippolyti – přesně popsány jednotlivé stupně svěcení, popis mešní liturgie, předpisy pro exorcisty, vdovy, panny, sváteční dny, správu církevního majetku – jakýsi „Corpus iuris canonici“ křesť. starověku

LXXXV [Octoginta quinque] Canones Apostolici

vznik: před r. 400 v Sýrii či Konstantinopoli

autor: neznámý

obsah: poslední kapitola 8. části Constitutionum Apostolicarum, na Východě závazný od r. 651, na Západě zavržen jako pseudoapoštolský spis papežem Gelasiem I. (papežem v letech 492–496)

Koncilní kánony

1. nicejský koncil r. 325 – kromě věroučných textů (včetně vyznání víry – Credo) vydal 20 disciplinárních kánonů pro život kléru i laiků, předpisy pro svěcení a svátost smíření, specifikován trest exkomunikace.

1. konstantinopolský koncil r. 381 – kromě věroučných textů (včetně rozšíření Credo) vydal 4 disciplinární kánony menšího významu.

I. 2. B Do konce 7. století**Pseudoapoštolské sbírky***Testamentum Domini nostri Jesu Christi*

vznik: kolem r. 545, pravděpodobně v Sýrii

autor: neznámý

obsah: věroučná část (poučení Ježíšovo apoštolům před svým nanebevstoupením) a disciplinární část – předpisy pro katechumeny, půst, pohřeb a doby společné modlitby

Canones Hippolyti

vznik: kolem r. 500 v Egyptě či Malé Asii

autor: neznámý

obsah: rozšířený text Traditionis S. Hippolyti – přidány některé morální předpisy a předpisy o prvotínách a darech z Constitutionum apostolicarum

Východní sbírky chronologické*Syntagma canonum*

vznik: před konáním chalkedonského koncilu (konán r. 451)

autor: neznámý

obsah: sbírka kánonů pěti partikulárních východních synod, později přidány kánony 1. nicejského koncilu (r. 325) – celkem 104 kánony; po chalkedonském koncilu sbírka rozšířena v 2. pol. 5. stol. o kánony laodicejské synody z r. 341 a kánony 1. konstantinopolského koncilu (konán r. 381)

Tuto sbírku, potvrzenou mlčky na chalkedonském koncilu a obohacenou o 30 kánonů tohoto koncilu, lze charakterizovat jako 1. společný kodex předpisů kanonického práva přijímaný na Východě – nazývá se Corpus canonum orientale.

Collectio Trullana

vznik: r. 692 po synodě v Trullo

autor: redaktor prací synodu

obsah: 102 disciplinární kánony z dosavadních koncilů a partikulárních synod + kánony ze spisů některých církevních Otců + kánony trullské synody

Tyto kánony jsou považovány za 2. společný kodex východních církví potvrzený r. 787 na 2. nicejském koncilu a definitivně r. 920 na konstantinopolské synodě (viz níže) – tedy za dosud platnou sbírku kanonického práva.

Východní sbírky systematické

Collectio LX [sexaginta] titulorum

vznik: kolem r. 535

autor: neznámý

obsah: sbírka ztracena, máme o ní jen kusé informace z jiné literatury

Collectio L [quinquaginta] titulorum Ioannis Scholastici

vznik: v letech 540–550 v Antiochii

autor: Jan Scholastik († 578), původně advokát, pak knězem, od r. 565 konstantinopolským patriarchou

obsah: LXXXV Canones Apostolici + kánony koncilů i partikulárních synod + + 68 kánonů ze spisů sv. Bazila († 379) – předpoklady pro patriarchy, metropolitů, biskupů a ostatní duchovní, o postu, řeholnicích, katechumenech a nově pokřtěných (neofytech), o delikttech, církevním majetku, o nedělní mši, provinčních synodách a společných modlitbách; v druhé rozšířené redakci kolem r. 570 přidány kánony ze spisů církevních Otců

LXXXVII [Octoginta sedem] capitula Ioannis Scholastici

vznik: kolem r. 570

autor: Jan Scholastik

obsah: Collectio L titulorum rozšířená o 13 Justiniánových novel

Collectio XXV [Viginti quinque] capitulorum

vznik: koncem 6. stol.

autor: neznámý

obsah: výběr 25 kapitol z justiniánského *Corpus iuris civilis*

Collectio constitutionum ecclesiarum (Collectio tripartita)

vznik: na konci 6. stol. či na počátku 7. stol.

autor: neznámý

obsah: 1. část – prvních 13 kapitol Justiniánova kodexu s doplněním paralelních míst z Kodexu i novel;
2. část – výňatky z Pandekt a Institucí bez paralelních textů;
3. část – první tři kapitoly komentáře Anastáze Scholastika k Novelám a 4 novely císaře Heraklia (císařem 610–641)

Nomokánony

Jde o smíšené sbírky obsahující jak předpisy světské moci (*nomoi*), tak předpisy církevních autorit (*kánones*) týkající se života církve. Utvoření takových sbírek vyplývalo ze specifického vztahu mezi císařskou a církevní mocí zvaného byzantský césaropapismus.

Nomocanon L [quinquaginta] capitulorum

vznik: krátce po Sbírce 50 titulů Jana Scholastika

autor: neznámý

obsah: přepracované předpisy ze Sbírky 50 titulů, sbírky 25 kapitol, z textu *Corporis iuris civilis*, Digest a Novel; do staroslověnštiny ho přeložil a mírně upravil sv. Metoděj († 885), proto používán i na Velké Moravě

Nomocanon XIV [quattuordecim] titulorum

vznik: v 1. pol. 7. stol.

autor: neznámý

obsah: systematické přepracování 85 apoštolských kánonů, kánonů více partikulárních synod a kánonů z děl 8 církevních Otců; ve staroslověnské verzi užíván především v Srbsku a Bulharsku, od r. 1274 v Rusku pod názvem *Kormčaja kniga*

Západní sbírky

Pro západní sbírky je charakteristická *partikulárnost* těchto sbírek, žádná z nich nezískala všeobecné uznání ani všeobecný význam.

Z hlediska obsahového jde o *chronologické sbírky* čerpající z kánonů partikulárních synod, z překladů řeckých (východních) sbírek koncilních kánonů, z jiných řeckých sbírek a z papežských dekretů. Na rozdíl od Východu nebyly součástí těchto sbírek rozhodnutí panovníků. Kromě ryze právních textů je tu mnoho předpisů liturgických a týkajících se kající praxe, takže některé sbírky se nazývají *Sacramentalia* či *Libri penitentiales*.

Těchto sbírek je veliké množství, bývají děleny do těchto skupin: italské, španělské, africké, galské, irské a britské.

I. 2. C Od 8. století do východního schismatu (1154)

Východní sbírky

Collectio Photiana

vznik: r. 883

autor: pravděpodobně Focius (820–891), profesor filozofie v Konstantinopoli (tam učitelem sv. Cyrila - Konstantina – † 869), konstantinopolský patriarcha od r. 857, sesazený r. 869, znovu patriarchou od r. 877, znovu sesazený r. 881, † 891 ve vyhnanství; nebo autorem Fociův žák

obsah: nová redakce dřívějších nomokánonů, především trullské synody, a další pozdější právní materie, **r. 920 na konstantinopolském synodu sbírka přijata jako oficiální kodex pravoslavné církve**, v průběhu staletí mírně upravována a doplňována; dělí se na dvě části: *Synagogé* (čistě církevní normy) a *Nomokánon* (církevní i sekulární normy)

Západní sbírky

Západní sbírky se v tomto období nadále vyznačují *partikulárností*, jsou však již *systematické*.

Hlavními skupinami jsou italská, německá a francká. Největší význam měly francké sbírky, které dokonce začaly zpětně ovlivňovat italské sbírky. Šlo tu převážně o apokryfní sbírky obsahující jak autentické, tak neautentické texty.

Nejvýznamnější francké sbírky:

Capitularia Benedicti Levitae

vznik: kolem r. 850 v mohučské či rýnské diecézi

autor: Benedikt Levita, mohučský jáhen, na rozkaz svého biskupa

obsah: předpisy pro biskupy, ochrana církevní autority před světskou mocí

Capitula Angilramni

vznik: kolem r. 850

autor: Angilramnus – biskup v Metz, kaplan Karla Velikého

obsah: procesní předpisy pro trestní řízení s duchovními, zvláště s biskupy („malý kodex procesního práva“)

Collectio Pseudo-Isidoriana

vznik: v letech 847–857

autor: neznámý

obsah: 1. část – 50 apoštolských kánonů + 60 chronologicky řazených papežských dekretů od sv. Klementa I. († 97) do Melchiada († 314)
2. část – po úvodních textech, mezi nimiž je i slavná *Donatio Constantini*, kánony řeckých i latinských partikulárních synod
3. část – dekreta 33 papežů z let 314–731; obsahově kladen důraz na reformu církevní kázně a obranu proti laické investituře i na centralizaci církevní správy; místy dochází k úpravám textu oproti předlohám, kdy především partikulární normy jsou předkládány jako obecně závazné

Sbírka byla obecně bez výhrad přijímána až do 15. stol. – falzifikace prokázali kard. Mikuláš Kuzánský a Jan z Torquemady.

I. 3 OD VÝCHODNÍHO SCHISMATU DO GRACIÁNA

V tomto období upadá zákonodárná činnost na Východě, těžiště se přesunulo na Západ.

Přestože se období 11.–13. stol. vyznačuje větší centralizací církevní správy vlivem gregoriánské reformy, trvá dosud *roztříštěnost a partikulárnost* právních sbírek. Vznikají velké právní sbírky v italské a německé, především však ve francouzské oblasti.

Z italské skupiny měla největší význam:

Collectio Anselmi Lucensis

vznik: kolem r. 1083

autor: biskup Anselmem z Lukky, příznivec reformního papeže Řehoře VII.

obsah: rozsáhlá sbírka o 13 knihách pojednávajících o papežském primátu, ustanovování biskupů a jejich službě, o životě kléru, o svátostech, specificky o manželství, o trestech a procesech a o církevním majetku

Tato sbírka měla velký vliv a celá její materie byla včleněna do Graciánova dekretu.

Ve Francii měl velký vliv biskup Ivo (Yves) de Chartres (biskupem v letech 1091–1116), odpůrce papežské teokracie. Je autorem tří významných sbírek:

Collectio trium partium (Tripartita)

vznik: r. 1093 nebo 1094

autor: Ivo de Chartres nebo jeho pokračovatel

obsah: chronologicky a geograficky členěná sbírka papežských dekretů a synodálních kánonů, názorů církevních Otců a výtahů z římského práva

Decretum Ivonis episcopi Cartonensis

vznik: asi r. 1094

autor: Ivo de Chartres

obsah: málo systematicky uspořádaná látka ze starších sbírek zejména italského původu a z papežských dekretů

Panormia

vznik: pravděpodobně r. 1095

autor: Ivo de Chartres

obsah: systematictější přepracování a doplnění Decreti Ivonis o 8 knihách, velmi známá a rozšířená po celé Evropě i díky vyrovnanému stanovisku k otázce vztahu církevní a státní moci a k rozumnému ohraničení papežského centralismu

II. PRÁVNÍ SBÍRKY Z OBDOBÍ IURIS NOVI

II. 1 OD GRACIÁNA DO KONCE 13. STOLETÍ

Decretum Gratiani

seu Discordantium canonum concordia

(*vel etiam Concordia discordantium canonum*)

autor: Gracián – pravděpodobně kamaldulský mnich z Boloně a učitel církevního práva v Boloni, † asi 1160

vznik: kolem r. 1140 nepochybně v Boloni

obsah: kompilace celé právní materie z dosud známých sbírek, ale zároveň i jejich systematické zpracování s doktrinárními i právními komentáři, směřoval k vyjasnění právních nejasností

rozdělení: 3 části s různým dělením i obsahem:

I.: *ministeria* – 101 distinkce, každá se dělí na kánony či hlavy (*canones, capita*)

principy kanonického práva, o kléru (svěcení, práva a povinnosti kléru, zvláště biskupů), obsazování církevních úřadů, vztah církev a stát
citace: c. 10, D. XX; dict. post (ad, ante) c. 12, D. LV

II.: *negotia ecclesiastica* – 36 *causae*, ty dále děleny na otázky (*questiones*) a ty na *canones* či *capita*, s výjimkou členění c. 33, q. 3 *Tractatus de pœnitentia* – dělí se na 7 distinkcí

jsou tu řešeny skutečné či fiktivní soudní kauzy, hlavně v oblasti majetkového, řeholního a manželského práva, navíc otázka kající praxe rozšířena v samostatném traktátu (dle některých autorů je to pozdější dodatek)

citace: c. 25, C. XXIII, q. 3; c. 3, D. VII de pœn.

III.: *de consecratione* – 5 distinkcí, ty se dělí na *canones* či *capita* předpisy o svátostech – eucharistie, křest, biřmování, sváteční a postní dny, o svátostinách, zvláště o svěcení kostela (*de consecratione* – odtud název); celá tato část je pravděpodobně pozdějším dodatkem

citace: c. 26, D. V de cons.

povaha: soukromá sbírka nesmírné vědecké autority

Komentátoři = dekretisté

Glossæ

Prvotním a hlavním způsobem bylo pokračování v právní argumentaci připojováním dalších argumentačních poznámek – glosy, a to buď přímo vepsáním do textu (mezi řádky – *glossæ interlineares* či po straně textu – *glossæ marginales*), nebo pořizováním samostatných traktátů.

Glosy předních kanonistů uspořádal probošt v Halberstadt **Ioannes Teutonicus** († 1245) pod názvem **Glossa ordinaria** – nadále je ve vydáních Dekretu připojování k němu jako dodatek.

Apparatus

Ucelené souborné vysvětlení textu Dekretu umístěné buď hned za textem nebo jako samostatný traktát.

Brocarda

Krátké právní výtahy z Dekretu.

Tractatus

Systematické zpracování jednotlivého tématu, nejvíce traktátů je o manželství.

Summa

Samostatná učebnice práva na základě Dekretu citovaného jako pramen.

Přední dekretisté

Paucapalea

Nejstarší pokračovatel Graciánův, pocházel z italské Pocopaglie (lat. Paucapalea), pracoval v letech 1144–1150. Je autorem rozdělení Dekretu v dnešní podobě. Kromě toho napsal dodatky zvané *paleæ* (plevy) na rozdíl od textu Dekretu, který byl zván *granum* (zrno). Kolem r. 1150 napsal na základě Dekretu svou Summu.

Rollandus Bandinelli

Nejprve profesorem v Boloni, od r. 1150 kardinálem v Římě, r. 1159 zvolen papežem a přijal jméno Alexandr III. († 1181). Jako boloňský profesor napsal právní učebnici, kterou nazval *Stroma* (tak zní titul v rukopise díla), vytištěna byla pod názvem *Summa*, podle ní pak napsal další učebnici pod názvem *Libri quattuor sententiarum Magistri Bandini*.

Omnibonus

Kolem r. 1150 byl studentem v Boloni, pak tam profesorem. Napsal zkrácenou verzi Dekretu pod názvem *Abbreviatio Decreti Magistri Gratiani*, dílo však nemělo ohlas a zapadlo.

Albertus Benvenanus

Premonstrát, opat v Laoně a zároveň profesor v Boloni, pak kardinálem a kancléřem římské kurie, r. 1187 byl zvolen papežem a přijal jméno Řehoř VIII., zemřel však už za dva měsíce v Pise. Je autorem mnoha cenných glos.

Ruphinus

Jeho dílo je dokladem věhlasnosti Dekretu, protože byl profesorem v Paříži. K Dekretu napsal cennou summu.

Stephanus Tornacensis

Celý jeho život je spjat s pařížskou univerzitou. Jako biskup v Tournay napsal mnoho listů značné právní hodnoty, k Dekretu napsal Summu.

Cardinalis

Jeho přesné jméno není známé, mnozí ho nazývají Gratianus Cardinalis. Byl profesorem v Boloni. Je autorem mnoha cenných glos.

Laborans

Narozen v Itálii, studoval v Paříži. Alexandr III. (Rollandus Bandinelli) ho jmenoval kardinálem, zemřel asi 1189. Pokoušel se přepracovat Dekret – 20 let do r. 1182 pracoval na díle *Codex compilationis*, kde se snažil doplnit Graciána o další materiály, zvláště Pandekty a Corpus iuris civilis. Dílo však nedošlo uznání a má nyní spíše literárněhistorickou hodnotu.

Basianus

Rodák z Boloně, kde vyučoval civilní právo, po svém vysvěcení na kněze i kanonické právo – **první historicky doložený doktor obojího práva**. Význam měl spíše jako pedagog než jako pisatel. Zemřel r. 1197.

Huguccio

Rodák z Pisy, profesor v Boloni. Je autorem Summy, která je pokládána za nejlepší summu k Dekretu, a mnoha glos. Zemřel r. 1210.

Ioannes Teutonicus

Byl proboštem v Halberstadt. Vynikl především jako glosátor Dekretu a Compilationis quartæ, glosy předních kanonistů uspořádal pod názvem *Glossa ordinaria*, která bývá nadále ve vydáních Dekretu k němu připojována jako doplněk. Zemřel r. 1245.

Quinque compilationes antiquæ

(řazeno chronologicky dle doby vzniku)

Compilatio prima seu Breviarum extravagantium Bernardi Papiensis

autor: Bernard z Pávie († 1213)
vznik: pravděpodobně r. 1188, dokončena krátce po smrti papeže Klementa III. († 1191) – jeho dekrety jsou poslední
obsah: právní normy opomenuté Graciánem či vydané po něm (do r. 1191); materiální zdroje práva, klerus, církevní *ius privatum*, majetkové právo, manželské právo, trestní právo
rozdělení: 5 knih, 152 titulů, 912 hlav (kapitol)
 toto dělení na 5 knih přešlo do ostatních dekretálek:
iudex – *iudicium* – *clerus* – *conubia* – *crimen*
 zákonodárci proces hierarchie manželství tresty
povaha: soukromá sbírka – používána na školách i v římské kurii

Compilatio tertia

autor: Petr z Benevetu na příkaz papeže Inocenta III. (1198–1216)
vznik: r. 1210
obsah: dekretály z prvních 12 let pontifikátu Inocenta III. – z dřívějších sbírek i papežských registrů (poslední 2 roky)
rozdělení: 5 knih, 125 titulů, 749 hlav
povaha: autentická sbírka promulgovaná Inocentem III. r. 1210 bulou *Devotioni vestrae*, promulgace zasláním sbírky i s bulou univerzity v Boloni; ne výlučná sbírka, papežem doporučena k užívání

Compilatio secunda

autor: Ioannes Walenensis či Galensis (Jan z Walesu)
vznik: pravděpodobně v letech 1210–1212
obsah: dekretály Klementa III. (1187–1191), Celestina III. (1191–1198) a některé starší dekretály neobsažené in *Compilatione prima*
rozdělení: 5 knih, 153 titulů, 331 hlav
povaha: soukromá sbírka, používána hlavně na univerzitě v Boloni

Compilatio quarta

autor: pravděpodobně Ioannes Teutonicus
vznik: krátce po 4. lateránském koncilu (1215), tedy r. 1216 či 1217
obsah: disciplinární kánony 4. lateránského koncilu, dekretály Inocenta III. především z posledních 6 let jeho pontifikátu
rozdělení: 5 knih, 62 titulů, 189 hlav
povaha: soukromá sbírka používaná zvláště v Boloni a v římské kurii

Compilatio quinta

autor: pravděpodobně Tancredus (žák Jana z Walesu)
vznik: r. 1226
obsah: dekretály Honoria III. (1216–1227)
rozdělení: 5 knih, 94 titulů, 224 hlav
povaha: autentická sbírka promulgovaná r. 1226 bulou *Novæ causarum*, sbírku s promulgační bulou zaslal papež Tankredovi (profesor v Boloni) a Martinovi (profesor v Pavii); ne výlučná, ale její používání již závazně nařízeno papežem

Compilatio nova

= *Quinque Decretalium Libri Gregorii Papæ IX = Liber Extra*
(*Dekretálky Řehoře IX. – papežem 1227–1241*)

- autor:* sv. Rajmund z Peñafortu (cca 1180–1275)
vznik: papežem pověřen r. 1230, ukončeno r. 1234
obsah: látka de *Quinque compilationibus antiquis* + dekretály Řehoře IX. + další materiály z římských archivů, mnoho kánonů starých východních i západních partikulárních synod, mnoho starých papežských dekretů, výroky římského práva a germánského práva, tedy právo po Graciánovi i před ním
metoda: vypouštěny celé dekrety nebo jejich části odporující si či pouze narativní, měněno členění dekretů (tituly i hlavy), úpravy (změny) textu dekretů, dodal nové dekretály Řehoře IX., jejichž vydání často v průběhu práce sám inicioval – nešlo tedy o pouhou kompilaci, ale o novou redakci
rozdělení: 5 knih, 165 titulů, 1961 hlav
povaha: autentická sbírka promulgovaná bulou *Rex pacificus* dne 5. 9. 1234, zaslána na univerzity do Paříže a Boloně s příkazem, aby se stala jediným předmětem nauky platného práva (samozřejmě kromě Graciánova Dekretu), spolu se zákazem užívání starších sbírek a nových vydávání starších dekretů či jejich sbírek bez souhlasu Apoštolského stolce, tedy: autentická, všeobecná, právně jednotná (vše promulgováno téhož dne a má stejnou právní závaznost) a výlučná (exkluzivní) sbírka
značení: X – např. c. 1 X. V. 23 (1. hlava 23. titulu 5. knihy Libri Extra)

Komentátoři = dekretalisté

Rajmundova sbírka byla také glosována, ale glosy nebyly nikdy pojaty do sbírky vlivem výše zmíněného papežského zákazu, přestože i zde **Bernardus de Botone** (zvaný též Parmensis) vypracoval *Glossam ordinariam*, novelizoval ji *Ioannes Andreae* (r. 1348).

Sbírku komentovali četní kanonisté, mezi nimi i **Sinibald Fierchi** (pozdější papež Inocent IV.) a **Ioannes Andreae**, doktor obojího práva.

Liber Sextus Decretalium Bonifatii Papæ VIII (papežem 1294–1303)

- autor:* komise právníků
vznik: v letech 1296–1298
obsah: disciplinární kánony 1. lyonského koncilu (1245) a 2. lyonského koncilu (1274), dekretály od Řehoře IX. do Bonifáce VIII.
metoda: eliminace zastaralých dekretů, v ostatních dekrettech krácení textu pro stručnější vyjádření a úpravy vzhledem k právním změnám
rozdělení: 5 knih, 76 titulů, 359 hlav + 88 právních pravidel v dodatku (*regulæ iuris*)
povaha: autentická sbírka promulgovaná 3. 3. 1298 Bonifácem VIII. bulou *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ*, zaslána univerzitám v Paříži a Boloni, veřejná, právně jednotná, relativně výlučná – derogovány i autentické sbírky předchůdců v mezidobí mezi Řehořem IX. a Bonifácem VIII., ale taxativně uvedeny (názvem nebo obsahem) nederogované právní dokumenty (*decretales reservatæ*), v platnosti zůstaly partikulární i speciální zákony a nařízení, ty naopak derogovány pouze taxativním výčtem či výslovným singulárním vyjádřením
citace: c. 1, I. 2 in VI

II. 2 14. STOLETÍ – ZAČÁTEK 16. STOLETÍ

Constitutiones Clementis Papæ V (papežem 1305–1314) (Clementinæ)

- autor:* komise právníků
vznik: v letech 1312–1314
obsah: disciplinární kánony Viennského koncilu (1311–1312) a dekretály do papeže Klementa V.
metoda: stejná jako u Rajmunda z Peñafortu
rozdělení: 5 knih, 52 titulů, 106 hlav
povaha: autentická sbírka – promulgace s obtížemi: Klement V. ji přečetl 21. 3. 1314 na konsistoři kardinálů a vypracoval promulgační bulu *Cum nuper* určenou univerzitám v Paříži a Orleans, ale již 20. 4. zemřel; po jeho smrti se zjistilo, že v opisech sbírky jsou závažné chyby, proto ji jeho nástupce Jan XXII. (1316–1334) zakázal dále šířit a přikázal zlikvidovat již vyhotovené exempláře; opravené vydání bylo Janem XXII. promulgováno 25. 10. 1317 bulou *Quoniam nulla sanctio* a posláno univerzitám v Paříži a Boloni; právně jednotná, všeobecná, ne vylučná – odvolány jen ty dřívější dekrety, které byly s Klementinami v rozporu
citace: c. 2, II. 5 Clem.

Extravagantes Domini Ioannis Papæ XXII

- autor:* Zenzelinus de Cassanis chronologicky, Jan Chappuis systematicky
vznik: chronologicky cca 1325, systematicky r. 1500 (2. vydání r. 1503)
obsah: dvacet konstitucí Jana XXII. (papežem 1316–1334)
rozdělení: 14 titulů, 20 hlav
povaha: soukromá sbírka systematická, výborné úrovně
citace: Extrav. (Xvag.) Ioann. XXII c. 1, t. 13

Extravagantes (aliae) communes

- autor:* Jan Chappuis
vznik: r. 1500 (druhé Chappuisem opravené vydání r. 1503)
obsah: konstituce a dekretály papežů od Bonifáce VIII. (1294–1303) do Sixta IV. (1471–1484) kromě dekretálů Jana XXII. (1316–1334)
rozdělení: 5 knih, 35 titulů, 73 hlav (pozor: liber quartus vacat!)
povaha: soukromá sbírka systematická, výborné úrovně
citace: Exvag. (Xvag.) comm. c. 1, I. 7

III. PRÁVNÍ SBÍRKY Z OBDOBÍ IURIS NOVISSIMI

Corpus Iuris Canonici

- autor:* komise kardinálů a kanonistů po tridentském koncilu (1545–1563) (*correctores Romani*)
vznik: *materiálně:* uzavřen r. 1503 (2. opravené vydání Extravantium)
formálně: uzavřen r. 1582 (vydání římských korektorů)
obsah: Decretum Gratiani, Decretalia Gregorii Papæ IX, Liber sextus, Clementinæ, Extravagantes Ioannis XXII, Extravagantes communes
metoda: kritická revize textu Decreti Gratiani a Decretalium Gregorii IX
rozdělení: jednotlivé části řazeny za sebe
povaha: neautentická sbírka, pouze Řehoř XIII. dne 1. 7. 1580 svým breve *Cum pro munere* označil připravované římské vydání za vzorové a dne 5. 6. 1582 svým breve *Emendationes* zakázal měnit text, proto též ne všeobecná, právně nejednotná a nevylučná; pro svou *vědeckou povahu* se stala základním zdrojem platného kanonického práva až do r. 1918 (do nabytí účinnosti prvního kodexu z r. 1917), nikoli však oficiálním zákoníkem, proto se právní povaha jednotlivých částí musí posuzovat zvlášť
vydání: nejlepší Emila Friedberga, Lipsko 1879–1881

Sbírky koncilních rozhodnutí

Od 15. stol. se konaly tyto koncily:

kostnický (1414–1418) – po vyřešení papežského schismatu bylo za předsednictví nového papeže Martina V. vydáno 6 disciplinárních dekretů majících reformovat klérus (povinnost rezidence, tresty za simonii, majetkové poměry papežského dvora);

bazilejský (1431–1445) – postupně přeložen do Ferraty, Florencie a nakonec do Říma – reformátorské dekrety (tresty za konkubinát kleriků, předpisy ohledně interdiktu, apelací a zakázaných zábav);

5. *lateránský* (1512–1517) – snaha o sjednocení Evropy proti tureckému nebezpečí, reformní dekrety (svoboda církve, život kardinálů, kleriků a řeholníků, předpisy ohledně kázání a cenzury knih);

tridentský (1545–1563) – jasné vyjádření katolické nauky a reforma církevní kázně – pouze jí bylo věnováno 10 z 25 sesí koncilu (předešlé reformní dekrety neměly účinek); reformní dekrety ohledně papežství – odsouzení nepotismu; biskupů – povinnost rezidence, vizitace a zaslání pravidelných zpráv do Říma, povinnost konání diecézních synod; kléru – výchova v kněžských seminářích, povinnost rezidence a celibátu; řeholníků – dány přísné předpisy ohledně klauzury a majetku; náboženský život – omezení výstřelků v úctě svatých a jejich relikvií, zákaz odpustků za peníze atd.; interpretace reformních dekretů byla vyhrazena Apoštolskému stolci (*Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum*);

1. *vatikánský* (1869–1870) – projednal některé důležité věroučné otázky, především vymezení papežské neomylnosti; byl přerušen po anexi Říma a papežského státu, pak již nebyl svolán, nejednal o disciplinárních otázkách.

Od 16. stol. vznikaly sbírky koncilních dekretů, mezi nimi dodnes nejlepší sbírka MANSI, Jan Dominik. *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*. 31 svazků. Paříž, 1759–1798. Tato sbírka jde však pouze do r. 1439 a je bez rejstříků, v textu jsou i chyby.

Materiálně úplnější sbírkou je sbírka Mikuláše Coleti z let 1728–1733 dvakrát doplněná Dominikem Mansi, druhé vydání (po smrti Mansiho) pod názvem *Ad concilia Veneto-Labanea supplementum* z let 1748–1752 o 60 svazcích. V textu je však mnoho chyb.

Žádné kompletní kritické vydání dekretů všech koncilů však dosud nevyšlo. Nejvíce se mu blíží vydání dekretů ekumenických koncilů na základě dosavadních vědeckých poznatků:

- *Conciliorum Œcumenicorum Decreta*. Bologna : Istituto per le Scienze Religiose, 1962¹, 1973³;
- znovu vydané: *Conciliorum Œcumenicorum Decreta*. Bologna : Edizioni Dehoniane, 1991¹, 1996²
- anebo doplněná německá mutace *Dekrete der ökumenischen Konzilien; Conciliorum Œcumenicorum Decreta.*, 3 sv. Paderborn : Schöningh, 2000.

Sbírky papežských dekretů

Papežské dekretálky byly základem textu *Corporis iuris canonici*, bylo však třeba od té doby pořídit sbírky nových dekretů.

Od 16. stol. vznikaly soukromé sbírky nazývané *Bullaria*, z nichž tři mají velký význam (a proto se nazývají *Magnum*):

Magnum Bullarium Romanum z r. 1733 s pozdějšími doplňky (do r. 1830);

Bullarium Taurinense – nová turínská edice Bullarii Romani, vyd. 1857–1872;

Bullarium Luxemburgense (plným názvem *Magnum Bullarium Romanum a beato Leone usque ad S. D. N. Benedictum XIV opus absolutissimum*) vydáno v letech 1727–1758.

Tato bullaria však nesplňují zdaleka všechny nároky kladené na kritická vydání, a proto nemohou být používána jako vědecký pramen, je nutno jít až do archivních pramenů.

Od poloviny 19. stol. byly pořizovány sbírky výnosů jednotlivých papežů:

Acta Gregorii XVI (1831–1846) – Řím 1901–1904 – 4 svazky;

Acta Pii IX (1846–1878) – Řím 1854nn – 2 svazky;

Acta Leonis XIII (1878–1903) – Řím 1881nn – 2 svazky;

Acta Pii X (1903–1914) – Řím 1905–1913 – 5 svazků,

tato poslední akta byla aprobována jako autentická.

Další skupinou sbírek jsou sbírky dekretů jednotlivých kongregací, tribunálů a úřadů římské kurie.

Byla však pocítována potřeba existence jedné oficiální sbírky zahrnující nejdůležitější dokumenty papežů, kongregací, tribunálů i dalších úřadů římské kurie (dikasterií). Tyto podmínky splňovala **Acta Sanctæ Sedis** – svod dokumentů z let 1865–1908 (61 svazků), od r. 1904 vycházela jako oficiální věstník.

Od r. 1909 až dodnes jsou oficiálním věstníkem **Acta Apostolicæ Sedis. Commentarium officiale.**

CODEX IURIS CANONICI z r. 1917

Požadavky na kodifikaci kanonického práva zazněly už na 1. vatikánském koncilu, v rámci sbírání materiálů pro koncilní jednání bylo od r. 1865 shromážděno velké množství materiálů.

Vypracování kodexu začalo r. 1904 za papeže sv. Pia X. († 1914), podílely se na něm tato skupiny:

- komise kardinálů, které předsedal sám papež (v jeho nepřítomnosti nejstarší kardinál) – *moderatio et cura*;
- kolegium konzultorů – odborníci z řad kanonistů i ostatních teologů, které vybrala buď komise kardinálů, nebo byli delegováni jednotlivými biskupy či biskupskými sbory;
- všichni biskupové se mohli vyjádřit k pracovním návrhům textu.

Postup práce:

Konzultori shromáždili materiál a připravili redigovaný text opatřený poznámkami, které vyplynuly z reakcí biskupů a vybraných teologických škol a řeholních představených na návrh textu. Redigovaný text posoudila komise kardinálů a předávala ke schválení papeži. Spiritus movens těchto prací byl arcibiskup Pietro Gasparri (od r. 1907 kardinálem).

Práce konzultorů trvala 8 let. Návrh textu byl r. 1912 rozeslán všem biskupům a některým řeholním představeným a teologickým školám, ti dali své připomínky. Po jejich zapracování byl kodex papežem Benediktem XV. schválen a promulgován 27. května 1917 bulou *Providentissima Mater Ecclesia* pod názvem

Codex iuris canonici, Pii X Pontificis Maximi auctoritate promulgatus.

Účinnost kodexu nastala o rok později 19. května 1918 (u obou dat jde o neděli, slavnost Seslání Ducha svatého).

K textu kodexu jsou přiřazeny předmluva, rejstřík, případně i odkazy na prameny; tyto texty jsou dílem kard. Gasparri a mají soukromou povahu. Samotný kodex je autentickou, všeobecnou a exkluzivní sbírkou.

K autentické interpretaci byla listem motu proprio *Cum iuris canonici* zmocněna speciální papežská interpretační komise, která svá rozhodnutí předkládá papeži k podpisu. Interpretace jsou vyhlášovány v oficiálním papežském věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Vztah CIC/1917 k dřívějšímu právu:

1. obecné i partikulární zákony *contra CIC* jsou zrušeny, není-li výslovně stanoveno jinak (např. partikulární úpravy vyplývající z mezinárodních smluv Apoštolského stolce se státy, privilegia ...);
2. je-li daná oblast práva v CIC pojednána nově *in integrum*, slouží *ius vetus* pouze jako interpretační pramen;
3. jsou-li kánony CIC pouze částečně shodné s dřívějším právem, pak je v neshodné části staré právo zrušeno, ve shodné části pak slouží jako interpretační pramen;
4. je-li pochybnost o shodě či neshodě mezi starým a novým právem, platí presumpce shody;
5. staré trestní právo je zcela zrušeno, platí pouze nové;
6. staré právo si podržuje platnost jen tehdy, je-li v CIC explicitně nebo implicitně zahrnuto; to neplatí o liturgickém právu, které je ponecháno beze změny a není předmětem úpravy CIC, a o božském právu, které je pro církevní právo závazným pramenem, a proto je neměnné.

Struktura CIC/1917:

1. kniha	–	Normæ generales	–	Obecné normy	(86 kánonů)
2. kniha	–	<i>De personis</i>	–	Osoby	(639 kánonů)
3. kniha	–	<i>De rebus</i>	–	Věci	(826 kánonů)
4. kniha	–	<i>De processibus</i>	–	Procesy	(643 kánonů)
5. kniha	–	<i>De delictis et pœnis</i>	–	Delikty a tresty	(220 kánonů)
				c e l k e m	2 414 kánonů

CODEX IURIS CANONICI z r. 1983

Jedním z důležitých důvodů pro svolání 2. vatikánského koncilu byla potřeba revize dosavadního církevního práva včetně CIC. Papež Jan XXIII. (papežem v letech 1958–1963) to vyjádřil explicitně v encyklice (okružním listě) *Ad Petri cathedram* ze dne 29. června 1959, opakoval to při dalších příležitostech.

Postup revize CIC

Jan XXIII. jmenoval krátce po skončení 1. sese 2. vatikánského koncilu dne 28. 3. 1963 *papežskou komisi pro revizi Kodexu kanonického práva* (29 kardinálů), předsedou komise byl kard. Pietro Ciriaci.

Jeho nástupce Pavel VI. (papežem v letech 1963–1978) potvrdil po své intronizaci pokračování koncilu i revize CIC. Po skončení (předposlední) 3. sese 2. vatikánského koncilu jmenoval dne 17. dubny 1964 *kolegium konzultorů* o 70 odbornících.

Vlastní práce nad textem nového CIC začaly po skončení 2. vatikánského koncilu (8. 12. 1965) a vycházely přitom především ze 16 závěrečných dokumentů koncilu i z materiálů připravených pro práci na koncilu a z materiálů na koncilu diskutovaných – v nich byly implicitně obsaženy zásady pro revizi CIC. Zásady pro revizi CIC shrnuté do 10 bodů explicitně formuloval biskupský synod z r. 1969, byly publikovány pod názvem *Principia quae Codicis Iuris Canonici recognitionem dirigunt*.

Mnohé dílčí závěry byly realizovány *pokoncilními právními normami*, které byly formulovány za aktivní účasti Komise pro revizi CIC a samy o sobě do značné míry změnilly mnohá ustanovení dosavadního CIC. Bylo vydáno celkem 45 závažných dokumentů. Tím byly sbírány i zkušenosti s novou právní úpravou.

Komise pro revizi CIC a kolegium konzultorů pracovaly obdobně jako při přípravě CIC/1917. Od r. 1969 byly pracovní návrhy (schémata) jednotlivých částí textu nového CIC publikovány v časopisu *Communicationes* (vycházejícího 2x ročně).

Revizi lze rozdělit do dvou etap:

- 1966–1972 – příprava dílčích projektů kolegiem konzultorů;
- od r. 1972 – práce nad ucelenými schématy nového CIC.

První (ještě poněkud nesourodé) schéma z r. 1972 bylo zasláno jednotlivým pracovním skupinám, které na jeho zlepšení pracovaly do r. 1977. Komisi pro revizi CIC projednané a papežem schválené schéma bylo 15. 11. 1977 rozesláno biskupům a dalším odborníkům ke konzultaci a připomínkovému řízení.

Od r. 1978 (již za papeže Jana Pavla II. – papežem v letech 1978–2005) začala po sebrání připomínek příprava již důkladného textu. Zakončena byla r. 1980, v červnu 1980 bylo vydáno a rozesláno *Schema Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S. R. E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiarum necnon Superiorum Institutorum vite consecratae recognitum*. Toto schéma CIC mělo už dnešní strukturu CIC.

Na základě připomínek byla kolegiem konzultorů r. 1981 vypracována obšírná relace (359 s.) zaslána Komisi pro revizi CIC, ta ji projednala v říjnu 1981. Výsledkem práce bylo další schéma vytištěné v dubnu 1982 pod názvem *Schema novissimum. Iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*. Schéma bylo předáno papeži.

Toto schéma bylo potom **25. ledna 1983** promulgováno apoštolskou konstitucí *Sacrae disciplinae leges* papežem Janem Pavlem II. pod názvem

Codex iuris canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus.

Účinnost nového kodexu nastala o 1. neděli adventní **27. listopadu 1983**.

Struktura CIC/1983:

1. kniha	–	Obecné normy	(203 kánonů)
2. kniha	–	Boží lid	(543 kánonů)
3. kniha	–	Učitelství služba církve	(87 kánonů)
4. kniha	–	Posvěcující služba církve	(420 kánonů)
5. kniha	–	Majetek církve	(57 kánonů)
6. kniha	–	Církevní tresty	(89 kánonů)
7. kniha	–	Soudní a mimosoudní řízení	(353 kánonů)
		celkem	1 752 kánonů

CODEX CANONUM ECCLESiarUM ORIENTALIUM z r. 1990

Východní katolické církve mají daleko rozmanitější církevní disciplinu, proto je vytvoření jednotného kodexu pro východní katolické církve nesnadným úkolem.

Práce začaly až r. 1927 za papeže Pia XI. (papežem v letech 1922–1939), o dva roky později byla jmenována Prezidiální rada, pozdější Komise kardinálů pro přípravu východního kodexu. Předsedou byl opět kardinál Pietro Gasparri. Roku 1935 jmenoval Pius XI. Papežskou komisi pro redakci kodexu východního kanonického práva a Kolegium konzultorů.

Tato komise předala papeži Piu XII. (papežem v letech 1939–1958) r. 1948 úplný projekt kodexu, z něhož však papež promulgoval jen některé důležité části:

- manželské právo – r. 1949;
- procesní právo – r. 1950;
- řeholní a majetkové právo – r. 1952;
- o obřadech a osobách – r. 1957.

V souvislosti se svoláním 2. vatikánského koncilu byly další práce pozastaveny.

Papež Pavel VI. (papežem v letech 1963–1978) jmenoval 10. června 1972 Papežskou komisi pro revizi kodexu kanonického práva východního (*CICO*).

První schéma bylo vypracováno r. 1977 a zasláno všem hierarchům východních katolických církví, dikasteriím římské kurie, papežským římským univerzitám, unii nejvyšších řeholních představených a specializovaným školám či institutům.

Projekt kodexu byl po zapracování připomínek vytištěn v říjnu 1986, předán komisi pro revizi CICO a rozeslán k dalším připomínkám. Po sebrání připomínek v dubnu 1988 byly připomínky projednány v plénu komise v listopadu 1988. Po projednání byl text kodexu předán 28. ledna 1989 papeži Janu Pavlu II.

Kodex byl promulgován **18. října 1990** apoštolskou konstitucí *Sacri canones* pod názvem

Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium.

Účinnost nastala **1. října 1991**. Pro autentickou interpretaci je zmocněna táž komise jako pro interpretaci CIC – původní název *Pontificia Commissio Codicis Iuris Canonici authentice interpretando* byl apoštolskou konstitucí Jana Pavla II. o římské kurii *Pastor bonus* (28. 6. 1988) změněn na *Pontificium Consilium de legum textibus interpretandis*.

Kodex se nedělí na knihy, ale pouze na 30 titulů. Je v něm pojednána táž materie jako v CIC/1983, pouze v jiném pořadí:

	vstupní kánony	(6 kánonů)
Tit. I–XIII	– personální právo	(577 kánonů)
Tit. XIV–XV	– učitelská služba	(83 kánony)
Tit. XVI	– posvěcující služba	(229 kánonů)
Tit. XVII–XVIII	– vztah k nekatolíkům, ekumenismus	(13 kánonů)
Tit. XIX–XXII	– úřady, moc řízení	(98 kánonů)
Tit. XXIII	– majetkové právo	(48 kánonů)
Tit. XXIV–XXVI	– procesní právo	(346 kánonů)
Tit. XXVII–XXVIII	– trestní právo	(87 kánonů)
Tit. XXIX–XXX	– obecné normy	(59 kánonů)
	c e l k e m	1 546 kánonů

Tento první kompletní kodex pro východní katolické církve má tyto zvláštní charakteristiky:

- dává velký prostor pro partikulární zákonodárství, čímž respektuje rozdílnost a svébytnost jednotlivých katolických východních církví;
- respektuje a podporuje postavení patriarchů a jejich velkou autonomii v řízení (např. jmenování biskupů, liturgické úpravy atd.);
- dává oproti CIC/1983 větší důraz na ekumenismus a ekumenické poslání východních katolických církví;
- v některých bodech je oproti CIC/1983 dokonalejší díky zahrnutí výsledků dalšího teologického bádání, především v manželském právu;
- v trestním právu v souladu s východní kanonistickou tradicí nezná samočinné tresty – *penae latae sententiae*.

Vydáním obou kodexů je v katolické církvi završeno dílo revize kanonického práva započaté r. 1958 v souvislosti s 2. vatikánským koncilem. Pro celou katolickou církev jsou nyní pouze dva základní právní dokumenty: *Codex Iuris Canonici* a *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*.